

MOŠKE SKLANJATVE IN POSEBNOSTI

Ko govorimo o tipičnih končnicah moških samostalnikov, opisujemo **1. moško sklanjatev**. Sklanjatve so **vzorci**, po katerih se ravnaajo samostalniki, ko jih **sklanjamo**. Za moški spol poznamo **štiri sklanjatve**. Poglejmo si najprej nekaj primerov.

*Moja teta ne vozi **avta**.*

*Oče je prebral novice **prejšnjega dne**.*

*Mojca se še ni naučila zaigrati visokega **c**.*

*V razredu ni bilo **dežurnega**.*

Kaj opaziš? Za ponazoritev smo pri vseh povedih uporabili **rodilnik**. Za moški spol v rodilniku načeloma uporabljamo **končnico -a**, kot vidiš, pa imamo v primerih **različne končnice**. Razlog je v tem, da ti samostalniki sodijo v **različne sklanjatve**.

PRVA MOŠKA SKLANJATEV

Najprej si poglejmo 1. moško sklanjatev. Samostalniki 1. moške sklanjatve imajo **v rodilniku ednine končnico -a**. V razpredelnici vidiš vzorec za sklanjanje takšnih samostalnikov.

SKLON	EDNINA	DVOJINA	MNOŽINA
imenovalnik	korak	koraka	koraki
rodilnik	koraka	korakov	korakov
dajalnik	koraku	korakoma	korakom
tožilnik	korak	koraka	korake
mestnik	koraku	korakih	korakih
orodnik	korakom	korakoma	koraki

Zapomni si: samostalniki 1. moške sklanjatve imajo v rodilniku ednine končnico -a, v dajalniku pa -u.

Pri prvi moški sklanjatvi pa imamo tudi kar nekaj **posebnosti**. Pogledali so bomo samostalnike, ki imajo v **imenovalniku druge končnice**, samostalnike, pri katerih se **osnova skrajša**, samostalnike, ki pri **sklonih dobijo dodatno črko**, samostalnike s **kategorijo (ne)živosti**, samostalnike, ki dobijo v orodniku **končnico -em namesto -om**, samostalnike, ki dobijo v imenovalniku množine **končnico -je** in samostalnik **otrok**.

Samostalniki moškega spola imajo navadno ničto končnico, nekateri pa lahko imajo tudi **končnico -a, -o, -e ali -u**. Te samostalnike lahko sklanjamo **po prvi moški sklanjatvi**, na primer Marko - Marka; finale - finala ipd. Poglejmo si dva primera.

*Ni mogel verjeti, da je v **finalu**.*

*Včeraj na predstavitvi ni bilo **Darka**.*

Pri številnih samostalnikih se pri sklanjanju od rodilnika naprej **osnova skrajša**. To pomeni, da **določeno črko izpustimo**. Poglejmo si par primerov.

*Oče je ostal brez **posla**. (samostalnik **posel**)*

*Kljub močnemu **vetru** so izpluli iz **pristanišča**. (samostalnik **veter**)*

*Monika si je zelo želela **psa**. (samostalnik **pes**)*

Če pri določenih samostalnikih osnovo krajšamo, pa jo pri številnih drugih tudi **daljšamo**. Pogledali si bomo tri skupine: **daljšanje z -j, -t in -n**.

Samostalnikom, ki se končajo na **-r, -a, -e, -i, -o in -u**, pred končnico dodamo črko **-j**. Poglejmo si par primerov.

*Si se že peljal z **gliserjem**?*

*Brali smo dela Emila **Zolaja**.*

*Miha je bil član sodniškega **komiteja**.*

Petrov oče ni dočakal taksija.

Na letnem nivoju podjetje zaposli tri nove delavce.

Novinarka ni mogla opraviti intervjuja.

Vendar pozor! Vsi samostalniki, ki se končajo na -r, še ne dobijo dodatne črke -j pred končnico. To so recimo samostalniki mir, dar, govor, vir, veter, Madžar, sever ipd.

Prav tako se vsi samostalniki, ki se končajo na črko -e, ne podaljšujejo z -j. Nekateri samostalniki se namreč podaljšujejo s črko -t. To velja predvsem pri osebnih lastnih imenih. Poglejmo si nekaj primerov.

Si včeraj videl Toneta?

Pri Tinetu imajo novega psa.

Rad berem pesmi Franceta Prešerna.

Zadnja skupina samostalnikov dobi pri sklanjanju dodatno črko -n. To so predvsem samostalniki moškega spola, ki se končajo s pripono -elj. V teh primerih je možna tudi oblika brez -n, kjer izpustimo vmesni -e. Poglejmo si par primerov.

Na suknjiču tokrat ni imel nageljna.

Na suknjiču tokrat ni imel naglja.

Franceljnu povej, da ga čaka kosilo.

Francelju povej, da ga čaka kosilo.

O kategoriji živosti smo govorili že v gradivu o četrtem sklonu. Gre za samostalnike, ki opisujejo živa bitja, v tožilniku ednine pa dobijo končnico -a. Samostalniki, ki opisujejo nežive stvari, imajo v tožilniku ednine enako končnico kot v imenovalniku. Posebnosti si lahko ogledaš v gradivu za tožilnik, tukaj pa si pogledajmo dva zanimiva primera.

Na koncu ulice sem videl žerjav. (naprava za dvigovanje)

Na koncu ulice sem videl žerjava. (ptica z dolgim vratom)

V gradivu za rodilnik in orodnik smo prav tako omenili, da samostalniki, ki se končajo na **-c**, **-j**, **-č**, **-š** in **-ž**, dobijo končnico **-em** ali **-ev** namesto **-om** ali **-ov**. Tukaj ne smemo pozabiti na primere, pri katerih se **osnova samostalnika** podaljša s črko **-j**. Tudi v teh primerih moramo izbrati končnico **-em** oz. **-ev**.

Poglejmo si par primerov.

S **stricem** se zelo pogosto pogovarjam.

Rad imam solato s **krompirjem**.

Je ostal brez **ključev**?

Košarkar je cel čas stal pod **košem**.

Alenka je z **možem** odšla v trgovino.

Zapomni si: če se **osnova konča na črko **c, j, č, š** ali **ž**, dobi samostalnik moškega spola končnico **-em** oz. **-ev**.**

V zadnjo skupino sodijo samostalniki, ki imajo v **imenovalniku množine** končnico **-je**. Večini primerov obstajata dve obliki – s končnico **-i** ali **-je**. Poglejmo si nekaj primerov.

Starejši **brati/bratje** so navadno zelo zaščitniški.

Študenti/Študentje so sedeli pred fakulteto.

Muzikanti/Muzikantje imajo zelo pestro življenje.

Posebnost je tudi samostalnik **otrok**. Pri sklanjanju imamo velikokrat težave, saj pogosto **zamenjamo obliki za mestnik in orodnik**. Poglejmo si razpredelnico z vsemi oblikami za samostalnik otrok.

SKLON	EDNINA	DVOJINA	MNOŽINA
imenovalnik	otrok	otroka	otroci
rodilnik	otroka	otrok	otrok
dajalnik	otroku	otrokoma	otrokom
tožilnik	otroka	otroka	otroke
mestnik	otroku	otrocih	otrocih
orodnik	otrokom	otrokoma	otroki

Pomagaš si lahko tako: **črka c je v abecedi pred črko k**, zato imamo v končnici za mestnik najprej črko -c, v orodniku pa črko -k.

DRUGA MOŠKA SKLANJATEV

Samostalniki 2. moške sklanjatve imajo **v rodilniku ednine končnico -e**. V razpredelnici vidiš vzorec za sklanjanje takšnih samostalnikov.

SKLON	EDNINA	DVOJINA	MNOŽINA
imenovalnik	vodja	vodji	vodje
rodilnik	vodje	vodij	vodij
dajalnik	vodji	vodjama	vodjam
tožilnik	vodjo	vodji	vodje
mestnik	vodji	vodjah	vodjah
orodnik	vodjo	vodjama	vodjami

Kot vidiš, so **končnice pri drugi moški sklanjatvi enake kot pri prvi ženski sklanjatvi**. Večino teh samostalnikov pa lahko sklanjamo **tudi po prvi moški sklanjatvi**. V tem primeru bi imeli oblike vodja - vodja - vodju.

Poglejmo si še razpredelnico za samostalnik **dan**, ki marsikomu povzroča preglavice. Tukaj imamo na voljo **več različnih oblik**.

SKLON	EDNINA	DVOJINA	MNOŽINA
imenovalnik	dan	dneva	dnevi
rodilnik	dne	dni	dni
	dneva	dnevov	dnevov
dajalnik	dnevu	dnema	dnem
		dnevoma	dnevom
tožilnik	dan	dneva	dneve
mestnik	dnevu	dneh	dneh
		dnevih	dnevih
orodnik	dnem	dnema	dnemi
	dnevom	dnevoma	dnevi

TRETJA MOŠKA SKLANJATEV

Samostalniki 3. moške sklanjatve imajo **v vseh sklonih enako obliko**. To sklanjatev poznajo predvsem **imena črk**, vseeno pa jih lahko sklanjamo **tudi po prvi moški sklanjatvi**. Poglejmo si nekaj primerov.

*Mojca se še ni naučila zaigrati visokega **c**.*

*Mojca se še ni naučila zaigrati visokega **c-ja**.*

*Besede zapisujemo brez končnega **e**.*

*Besede zapisujemo brez končnega **e-ja**.*

ČETRTA MOŠKA SKLANJATEV

Samostalnike 4. moške sklanjatve sklanjamo **enako kot pridevniške besede**. Tukaj govorimo predvsem o **posamostaljenih pridevniki**, kar pomeni, da imajo besede **obliko pridevnika**, v stavku pa delujejo kot **samostalniki**. Najlažje si je predstavljati, da smo **samostalnik izpustili**. Poglejmo si par primerov.

*Si danes že srečal **dežurnega**?*

*Država dobro poskrbi za **upokojene**.*

***Starejšim** moramo odstopiti sedež.*

VAJE

Besede postavi v ustrezen sklon.

Na drevesu ni bilo _____ (večji ptiči).

Zelo rada se igra z _____ (otroci).

Pogosto se je spominjala _____ (dnevi), ki jih je preživela na morju.

Na gradbišču imamo pet _____ (delavci).

Poklicali smo _____ (mizar), ki se je pripeljal s _____ (sever).

Maja se strašno boji _____ (psi).

Pokliči prosim _____ (Stanko) in _____ (Tone).

Koga so včeraj imenovali za _____ (vodja)?

Petru so morali odstraniti _____ (mandlji).

Pri _____ (otroci) nikoli ne veš, o čem razmišljajo.